

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA. IZHAJA VSAKI TOREK. Lastnik in izdajatelj: Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicagu, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

JOHN GRILIC, President; JOHN PETRICH, Secretary; ANTON PERŠAN, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, \$5.00 for half year. Foreign countries, \$2.50 a year, \$7.50 for half year.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

DOPISI

Ne dajmo si teptati naših pravic! Ustanovimo obrambeno društvo.

Chicago, Ill. — Mnogotere, ne baš prijetne skušnje čikaških Slovencev nam svedočijo, kako malo se brigamo v ti koloniji za obrambo naših državljanjskih in delavskih pravic in kako brez moči smo, kadar potrebne naše pomoči kak rojak, ki ga na ta ali drugi način doleti nezgoda.

Sodrug urednik naj mi oprsti, če si dovolim navesti nekaj svojih pomislekov proti tem navodilom, s katerimi je, — ako bi se strogo po njih ravnalo, — nadaljno sodelovanje dopisnikov po mojem mnenju nekoliko oteženo.

Vsem cenjenim sodrugom dopisnikom, kar jih je okrog "Proletarca", je znano:

- 1. da delavci nimamo šolske izobrazbe,
2. da soe listi ne morejo plačevati poročevalcev,
3. da je delavskemu listu treba poročevalcev iz vseh krajev,
4. da sodrugi radi storijo svojo dolžnost in urednika z gradivom posipajo,
5. da je list boljši in zanimivejši, če ima več dopisnikov, kakor pa če bi moral le en sam ali pa dva vse pisati; več glav — več misli.

Ravnajoč se natančno po navodilih, ki ste jih Vi, sodrug urednik objavili v zgoraj omenjeni številki "Proletarca", bi se temu dosledno omejevali dopisniki bržčas le na prav posebno važne novice, kar bom skušal tudi pojasniti.

V navodilih čitamo, da naj bi dopisniki s pisanjem ne odlašali od danes na jutro, — to se hoče reči: za soe list važne novice naj se takoj sporoče, da ne zastarajo. Dopisniku, ki biva v mestu in čita novice vsak dan, nudi se dovolj gradiva za soe list, in če bi hotel in imel čas novice na uredništvo sprosti pošiljati, lahko bi potemtakem vsak dan kaj poslal, v enem tednu torej sedemkrat. Ti sedmeri, posamezno odposlani dopisi pa bi morali v uredništvo vseeno čakati do določenege časa, in nekateri izmed njih bi hočeš nočeš za teden dni zastarali. Ali torej ni bolj praktično, če se vse novice od enega tedna pošljejo v obliki dopisa na uredništvo skupaj, s čemur je gotovo tudi uredniku samemu ustreženo? Tudi je marsikak dogodek šele čez par dni bolj pojasnen, in dopisnik, ki bi takoj vzel pero v roke in o dogodljaju poročal, bi morebiti podal o stvari nehote napačno sliko.

Dopisi naj bodo kratki! — Ali si morda mislite, sodr. urednik, to tako, da dopisnik ne sme vsega povedati, da naj ne piše o vsem, kar ve in bi rad pisal! Če je gradiva obilo, dopis ne more biti kratek; ako je, potem ni popoln. Šleer je pa znano, da delavec, ki nima šolske izobrazbe, običajno itak ni dolgozvezen.

V vsakem časopisu je gradivo, pripisano od dopisnikov, v tehnikem oziru urejeno drugače. Nekateri dopisi dobijo od urednika naslov in so objavljeni kot članki, kar bi morda boljše bilo, da bi se tiskali pod dopisi; včasih pa zopet vidimo dopis, ki bi mu bolj pristojal naslov. Na ta način beremo potem v časopisu pomanjkljive članke na drugi strani pa zopet preobširne dopise. Urednik naj bi torej sam po svoji predvarnosti določil, katero gradivo naj se uvrsti med članke, in katero med dopise. Od delavcev dopisnikov se vendar ne more pričakovati, da bi bili izkušeni žurnalisti!

V navodilih za dopisnike se namdeja opozarja na to, da ni uместno pisati dveh dopisov, člankev ali notie na en isti papir (sodr. urednik je gotovo imel v mislih mene!), ampak naj se vsak

smelo imeti politično strankarskega značaja. Organizirali naj bi ga slovenski delavci v Chicagu le v svrhu, da se društvo zavzame moralno in gmotno za svoje člane v slučaju, da jih zadene kak nezgoda ali neprilika. To društvo naj bilo pravi ščit pred krivicami, ktere pretijo delavcem od ene ali druge strani. Pristopale naj bi vanj tudi žene, zlasti vdove in dekleta.

Chikaški rojaki, razložil sem vam svoje mnenje in zdaj sodite, če je tako društvo potrebno ali ne. Vsekakor je potrebno. Kdor je torej za to, da se ustanovi obrambeno društvo, naj pride k meni, 959 W. 21 Pl., in se vpiše v knjigo, ki je v ta namen pripravljena. Stroškov na celi stvari ni nobenih. Ko nabereimo zadostno število podpisov, potem storimo nadaljni korak. Rojaki, ne pustite si delati krivice od nikogar; pomislite, da živimo v deželi, kjer si mora vsak pomagati sam. Pomagajmo si torej skupno. Pridite v hišo šte. 959 W. 21 Pl., in se zavežite s podpisom, da ste voljni ustanoviti obrambeno društvo slovenskih delavcev v Chicagu. Tony Prešern.

Seattle, Wash., 15. junija. V št. 37 "Proletarca" so na zadnji strani objavljena navodila za dopisnike in poročevalce, kako se jim je ravnati, kadar sestavljajo dopise, članke, novice in druge raznoterosti, namenjene za "Proletarca".

Sodrug urednik naj mi oprsti, če si dovolim navesti nekaj svojih pomislekov proti tem navodilom, s katerimi je, — ako bi se strogo po njih ravnalo, — nadaljno sodelovanje dopisnikov po mojem mnenju nekoliko oteženo.

- 1. da delavci nimamo šolske izobrazbe,
2. da soe listi ne morejo plačevati poročevalcev,
3. da je delavskemu listu treba poročevalcev iz vseh krajev,
4. da sodrugi radi storijo svojo dolžnost in urednika z gradivom posipajo,
5. da je list boljši in zanimivejši, če ima več dopisnikov, kakor pa če bi moral le en sam ali pa dva vse pisati; več glav — več misli.

Ravnajoč se natančno po navodilih, ki ste jih Vi, sodrug urednik objavili v zgoraj omenjeni številki "Proletarca", bi se temu dosledno omejevali dopisniki bržčas le na prav posebno važne novice, kar bom skušal tudi pojasniti.

V navodilih čitamo, da naj bi dopisniki s pisanjem ne odlašali od danes na jutro, — to se hoče reči: za soe list važne novice naj se takoj sporoče, da ne zastarajo. Dopisniku, ki biva v mestu in čita novice vsak dan, nudi se dovolj gradiva za soe list, in če bi hotel in imel čas novice na uredništvo sprosti pošiljati, lahko bi potemtakem vsak dan kaj poslal, v enem tednu torej sedemkrat. Ti sedmeri, posamezno odposlani dopisi pa bi morali v uredništvo vseeno čakati do določenege časa, in nekateri izmed njih bi hočeš nočeš za teden dni zastarali. Ali torej ni bolj praktično, če se vse novice od enega tedna pošljejo v obliki dopisa na uredništvo skupaj, s čemur je gotovo tudi uredniku samemu ustreženo? Tudi je marsikak dogodek šele čez par dni bolj pojasnen, in dopisnik, ki bi takoj vzel pero v roke in o dogodljaju poročal, bi morebiti podal o stvari nehote napačno sliko.

Dopisi naj bodo kratki! — Ali si morda mislite, sodr. urednik, to tako, da dopisnik ne sme vsega povedati, da naj ne piše o vsem, kar ve in bi rad pisal! Če je gradiva obilo, dopis ne more biti kratek; ako je, potem ni popoln. Šleer je pa znano, da delavec, ki nima šolske izobrazbe, običajno itak ni dolgozvezen.

V vsakem časopisu je gradivo, pripisano od dopisnikov, v tehnikem oziru urejeno drugače. Nekateri dopisi dobijo od urednika naslov in so objavljeni kot članki, kar bi morda boljše bilo, da bi se tiskali pod dopisi; včasih pa zopet vidimo dopis, ki bi mu bolj pristojal naslov. Na ta način beremo potem v časopisu pomanjkljive članke na drugi strani pa zopet preobširne dopise. Urednik naj bi torej sam po svoji predvarnosti določil, katero gradivo naj se uvrsti med članke, in katero med dopise. Od delavcev dopisnikov se vendar ne more pričakovati, da bi bili izkušeni žurnalisti!

V navodilih za dopisnike se namdeja opozarja na to, da ni uместno pisati dveh dopisov, člankev ali notie na en isti papir (sodr. urednik je gotovo imel v mislih mene!), ampak naj se vsak

članek, dopis, novica ali kaj takega piše na poseben papir, in to vedno le na eni strani, ne pa na obeh straneh. Rad priznam sodrugu uredniku, da je bolj pravilno pisati vsako stvar ločeno od druge. — ne strinjam se pa z njim, kar se tiče pisanja samo na eni strani. Ze sedaj je treba včasih odposlati toliko papirja, da je za eno pismo skoro preteško; — če bi se pa ta nasvet izvajal dosledno, potem bi pa morebiti bilo pre-malo deset kuvert! V tem oziru sem se pred leti informiral pri Sakserju, in on mi je odgovoril, da je vseeno, v kakem redu se tvarina piše, češ da se v redak-ciji itak mora vse še enkrat pre-pisati. To je res, — delavec ne-eno slovnice, in če bi tudi znal pravilno pisati, bi stavce še ven-dar ne mogel čitati njegovega rokopisa, ker njegove pisave ni va-jen. Ker mora torej urednik vse gradivo dopisnikovo tako ali tako še enkrat prepisati, ali ni potem vseeno, če se piše na obe strani, kakor pa da ima pred seboj edel krep papirja, a malo gradiva?! Če bi se dopisniki morali ravnati po teh navodilih, bi bilo mnogo manj dopisoval, kakor pa če se ravnajo po svojem.

V onem članku je bilo omenje-no, da dobiva uredništvo, vsak dan mnogo pisem in da torej ne utegne vseh prečitati. Jaz to prav rad verjamem; to pa tudi doka-zuje, da uživa naš v resnici zani-miv list "Proletarec" mnogo sim-patij med ljudstvom. Ako bi pa dopisniki rabili le eno stran pa-pirja, dobivalo bi uredništvo za naprej še več pisem, — ali ne, sodrug urednik?

Slovenski sodrugi, ki bivate med rojaki, agitirajte vedno za "Proletarca"! Dajte ga v roke tudi drugim, ko ste ga sami preč-tali; kajti list postane dober še le tedaj, kadar ima mnogo čital-cev. Brez čitalcev dober list ne more biti koristen, ker bi ne imel koga poučevati! Gradivo v "Pro-letarcu" je tako jedrnat in du-hovito, da bi noben delavec ne smel biti brez tega lista. Vsaka Proletarčeva številka je za samo-stojno mislečega delavca več vredna, nego marsikatera 25e knjigga. V vsaki številki "Prolet-arca" najdeš več duševnega užitka in koristnega znanja, kot pa v kaki četudi obširni a toliko bolj suhoparni knjigi ali pa v bedastih klerikalnih listih. Par vrstje je v "Proletarcu" včasih več vrednih kakor marsikatera knjiga. Za tako gradivo, kakoršno prinaša "Proletarec", je treba mnogo truda in izvanrednih misli. Če hočeš zjutraj ogenj zakuriti, rabi rajše kapitalistični "cheap paper", ki ga je vedno in povsod v izobilju, — "Proletarca" pa shranjuj!

Ivan Solar

Rock Springs, Wyo., 23. junija. V naši naselbini, kjer v primeri z drugimi kraji z delom še precej dobro gre, se je dne 6. junija pri-petila nesreča. V premogovem rovu, kjer dela tudi več Sloven-cev, se je ob 3. uri popoldan ome-njenega dne odtrgal velik kos pre-moga ter enega naših rojakov na mestu usmrtil, enega drugega pa znatno poškodoval. Podrobno-sti mi niso še znane; le toliko vem, da sta doma nekje z Dolenskega. Obžalovanja vredno je, da nista bila pri nobenem društvu zavaro-vana, čeprav imamo tukaj kar tri podporna društva. Zopet en žalo-sten dokaz škodljive brezbrizno-sti naših rojakov napram podpr-nim društvom! Mi smo tako telo-vratni, da nas more le nesreča spametovati. Zato se nadajam, da bodo tukajšnji rojaki vsaj zdaj za-čeli bolj pridno pristopati k ene-mu ali drugemu podpornemu dru-štvu. Nesreča nikdar ne miruje.

Končno se omenjam, da je tu-kajšno društvo "Trdnjava" št. 10 S. N. P. J. priredilo dne 6. ju-nija veselico, ki je prav dobro uspe-la v vsakem oziru. K temu uspehu je največ pripomogla ogromna udeležba. Posebna hvala gre cenj članom in članicam društva Sv. Alojzija, ki so vese-licel polnoštevilno prisostvovali. Društvo "Trdnjava" izreka dru-štvu Sv. Alojzija najlepšo zahvalo na tem činu bratske vzajemnosti.

Pozdravljam rojake širom Ame-ricke, zlasti pa člane naših sloven-skih jednot. "Proletarec" pa že-lim obilo uspeha in dobrih naroč-nikov.

Valentin Stalik

Nesreča v premogokopu; rojak u-smršen.

Claridge, Pa., 25. jun. — Cen-jeni "Proletarec"! Tem potom naznanjam žalostno vest o nesreči br. John Potočarja, člana društva "Bratoljub" št. 7 S. N. P. J. 23. junija zjutraj je kot premogar šel na delo v premogov rov Keystone Coal Company-e. S svojimi mlaj-šim bratom je pričel kopati pre-mog, da naloži ponočni voz, pri

tem pa ni opazil, da visi nad njim velika plast kamenja, ki tudi po prto ni bilo. Komaj je parkrat za-mahnil — že se odtrga in pade nanj par stotov težak kamen, kteri ga je na mestu usmrtil.

Pogreb se je vršil 24. junija; društvo "Bratoljub" se ga je u-deležilo polnoštevilno in pridru-žilo se mu je tudi mnogo članov drugih društev, kakor tudi veliko družega občinstva. Spremili smo ga na "Union" pokopališče v Irvi-nu, Pa. Br. Jos. Mako je govoril ginljivo nagrobno, tako da so navzočim stopile solze v oči.

Pokojnik je bil doma iz Gornjih Kamene pri Novem mestu in je bil sedaj že tretji v Ameriki. Tu se je nazadnje tudi oženil z vdovo Santner. Star je bil 35 let. Zapu-šča vdovo, pet nepreskrbljenih ot-rov in dva brata mlajšega tu-kaj, a starejšega in sestro pa v stari domovini. Omenjeni je bil tu di zelo priljubljen radi svoje-ve-selega značaja. In to je pokazal tudi njegov pogreb.

Bodi mu lahka tuja zemlja, v kateri, vem, ni mislil nikdar poč-ovati; toda slučaj je nanesel dra-gače.

Bodi mu blag spomin med brati in med vsemi, ki so ga poznali!

John Batiek, tajnik.

Fraⁿk Kvasnička

Trgovina z železino, raznim orodjem in pohištvo. Topravlja peti. 643-645 W. 18th St. Chicago, Ill.

M. A. Weiskopf, M. D.

Izkušen zdravnik. Uraduje od 8-11 predpoldne in od 6-9 zvečer. 885 So. Ashland Ave. Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

Dolžnost vsakega socialista je, podpirati svoje časopise. Agiti-rajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.

Hermankovi praški

so najboljšo zdravilo za glavobol in neuralgijo. Ustavijo bolečine v 15 minutah. Cena 25 centov. J. C. HERMANEK, lekarnik, 585 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Pozor Slovenci V LA SALLE, ILL. Društvo Triglav, št. 2 S. N. P. J. priredi dne 4. julija t. l. VELIKO VESELICO v dvorani br. Matha Komp-a Igrala bode slovenska godba. Za izvrstno zabavo bode dovolj preskrbljeno. K obilni udeležbi vabi ODBOR.

ZEMANOVO "GRENKO VINO", je najboljšo zdravilo svoje vrste, izvrstno sredstvo proti boleznim želodca, črev in ledvic, čisti kri in jetra. NEPRESEGLJIV LEK ZA MALOKRVNE ŽENE IN DEVOJKE. Izdelano iz najboljšega vina in zdravilnih zelišč. ZEMANOVA "TATRA", želodečni grenčec. Tatra je izdelana iz zdravilnih zelišč tatranskega gorovja, zdravi živčne slabosti, podpira lahko prebavo želodčev in se je dobro obnesla proti bolestim revmatizma. Dobiti v vseh slovenskih salunih kakor tudi pri izdelovalcu teh najboljših zdravil. Prodaja na debelo in drobno najboljša Californijska vina. B. ZEMAN, 777 Alport Street, Chicago, Ill.

POMLAD JE TU Nabaviti si bode treba razno-vrstne vrhne in spodnje obleke, pokrivala, obuvalo, itd. Ako hočete biti postreženi hitro in z dobrim blagom, ogledite si našo veliko zalogo predno kupite kje drugje. 577-579 DIFER ST AND AVE CHICAGO, ILL.

Unijska Tiskarna! PHONE: HYDE PARK 5126. Slovensko Tiskovno Društvo v Chicagi, Ill.—1252¹/₂E. 75th St. Sprejema naročila na vsa v tiskarsko stroko spadajoča dela, kakor: tiskanje knjig, brošur, društvenih pravil in po-trdill, vsake vrste vabil, veikih in malih plakatov, vstopnic k veselicam in plesne vzpored; dalje: vizitnic, pismenega pa-pirja in kuvert s firmo; za društva, trgovce in obrtnike ter za zasebnike—spleh vse tiskovine—in to v kateremkoli jeziku. Ker imamo z največjimi stroji bogato opremljeno tiskarno, v stanu smo pri nas naročena dela izvrševati lično, hitro in po najnižjih cenah.

Nizke cene! Vse parobrodne družbe so znižale cene za prekmorsko vožnjo. Kdor rojakov želi potovati v staro domovino, naj se v tej zadevi obrne na: Frank Sakser Co. 109 Greenwich St., New York. 6104 St. Clair ave., Cleveland, O.

Slovincem in Hrvatom! naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne obleke, po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebšćine, k spa. daji v delokrog oprave—oblek. Pridite in ogledite si našo izlobo. Z vsem spoštovanjem J. J. DVORAK & CO UNION CLOTHIERS-TAILORS 598 600 BLUE ISLAND AVE

GOSTILNA, dobro in vedno preskrbljena z najboljšimi pijačami, unijskimi smodkami in prostim prigrizkom. Dvorane, za društenvene seje, svatbe, zabavne večere, veselice itd. Potujoči rojaki vedno dobro došli. Priporočam se vsem v mnogobrojen obisk Frank Mladič 587 SO. CENTRE AVE., CHICAGO, ILL.

Pomlad je tukaj. Sezona ženinov in nevest prihaja. Če se ženite, je važno za vas, da si omladite dobro sliko kot spomin na vaš ženitvanski dan. Dobro sliko, da boljše ne morete dobiti, vam izdela Wilke izkušen fotograf, 391-393 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO. Imate večletno skušnje in izdeluje najfinije fotografije po zmernih cenah. TELEFON CANAL 287. USTANOVLJENO 1883.

Pristno Domače Vino. Belo vino 60c galon, Rdeče vino 50c galon, Rdeče staro vino 45c galon, Rmenno vino 55c galon. Posoda prosta. Te cene veljajo odjemalcem od 50 galonov naprej; izključena pa niso tudi manjša naročila. Vino pošiljam proti predplačilu ali po C. O. D. po vsi Ameriki. Priporočam se rojakom tudi za obisk moje lepo urejene gostilne z izbornimi pijačami in z vedno pripravljenim prostim prigrizkom. Za dobro in točno postrežbo, kakor tudi za pristnost vina jamčim. JOSIP ZALOKAR, 899 Edison Road N. E., Cleveland, O.

M. Lacković in Fr. Smetko 878 West 18th St., Chicago MODERNO OPREMLJENA SLOVEN-SKA TRGOVINA Z JESTVINAMI (GROCIERJA.) Najboljši riž, kava, čaj, moka itd, sploh vsakovrstno domače in prekomor-sko blago vedno sveže po najnižji ceni na prodaj. Na zahtevo razvažam blago tud na dom, za kar nič se računim.

Najbolje in najc-neje obuvalo kupite pri John Kloth 631 Blue Island Av. CHICAGO. Sprejema tud po pravila.

Stranka

JUGOSLOVANSKA SOCIALISTIČNA ZVEZA

s sedištem v Chicagu, Ill.

Glavni tajnik: John Petrić, 718 W. 19th St., Chicagu, Ill.

Vsa poročila in dopisi, tihoči se socialistične stranke ali posameznih klubov naj se pošiljajo na gorenji naslov glavnega tajnika.

IMENIK
socialističnih klubov podrejenih Jugoslovanski Socialistični zvezi v Chicagu:

Jugoslovanski socialistični klub šte. 1, Chicagu, Ill. Anton Prošera, predsednik; Frank Podlipce, fin. tajnik, 509 N. Halsted St. Redna mesečna seja vsako četrto soboto v mesecu, v prostorih sodr. Fr. Mladiča, 587 S. Center Av. Slovanski socialistični klub šte. 2, Glencoe, O. Ignac Ziemberger, predsednik; Ivan Kravanja, tajnik, Box 101. Redna mesečna seja vsako zadnjo soboto v mesecu v prostorih sodr. Ivana Kravanja.

Jugoslovanski socialistični klub šte. 3, Conemaugh, Pa. Frank Podboj, predsednik; Stefan Zabrie, tajnik, Box 305. Jugoslovanski socialistični klub šte. 4, La Salle, Ill. Jos. Bratko, predsednik; Valentin Potisek, tajnik, 1231 Main St. Redni seji sta 1. in 3. nedeljo v mesecu; 3. nedelja je plačljiva za sosesmit.

Jugoslovanski socialistični klub Brodmoost šte. 5, Claridge, Pa., J. Mlakar, predsednik; John Butić, tajnik. Slovenski socialistični klub šte. 6, Cumberland, Wyo. John Šare, predsednik; John Bahčič, tajnik, Box 23.

Slovenski socialistični klub šte. 7, Maray, Utah. Valentin Elitz, predsednik; Edvard Hofman, tajnik.

Jugoslovanski socialistični klub šte. 8, Boalys, Wash. John Makane, tajnik. Slovenski ženski socialistični klub Proletarka šte. 9, Chicagu, Ill. Berta Prošera, predsednica; Mary Grice, tajnica, 674 W. 21st Pl. Redna seja vsako prvo in tretjo nedeljo v mesecu, v prostorih sodr. Fr. Mladiča, 587 Centre av.

Slovenski socialistični klub šte. 10, Aurora, Ill. Louis Rudman, predsednik; Frank Praprotnik, tajnik. Redna mesečna seja vsako tretjo nedeljo v mesecu, v prostorih sodr. Jože Kolence, 586 N. Broadway St.

Slovenski socialistični klub Zmaga šte. 11, Cumberland Camp No. 2, Wyo. Joe Fakin, predsednik; Anton Jelavica, tajnik. Redna seja se vrše vsako zadnjo nedeljo v mesecu ob 2 uri popoldne v finski dvorani.

Slovenski socialistični klub Proletarke šte. 12, Glencoe, Wyo. Math Brankale, predsednik; Frank Čeliga, tajnik.

Slovenski socialistični klub Bdeči prapor šte. 13, Ely, Minn. Jakob Škerjanc, predsednik; John Puš, Box 55, tajnik.

AMERIŠKA STRANKA IN NE-ANGLIŠKE SOCIALISTIČNE ORGANIZACIJE.

Pri socialistični nacionalni konvenciji v maju t. l. je bil odbran poseben odhor, kateri se je pečal izključno le z neangleškimi ali tuje govorečimi socialističnimi organizacijami v Zedinjenih državah. Ta odbor je po dokončanem opravi poročal delegatom na konvenciji sledeče:

"Sodrug! Mi vas ne bomo mučili z vsem materijalom, katerega smo dobili v pretes. Imeli ste dovolj tega te dni. Rečemo pa, da odbor, kateremu ste poverili zadeve glede neangleških organizacij, je našel, da so te organizacije vredne in potrebne v našem gibanju. Ne smemo pozabiti, da so proletarji, ki jetijo pod pritiskom istega gospodujočega razreda, pod katerim trpimo tudi mi. Pozabiti ne smemo tudi, da so žrtve železne kapitalistične pite v veliko večji meri kot domačini, kajti tuje zemce, ki se niso okusili socialističnih nauk, izrabljajo kapitalisti veliko bolj.

Pri našem posvetovanju je bil sodrug Fraenkel, tajnik ehikaške lokalne organizacije; dalje sodrug Max Kaufman, zastopnik židovske soc. stranke v Rochester, N. Y.; sodrug Smith, zastopnik letiške organizacije in sodr. Skala, kateri je zastopal Čehe.

V diskuziji z imenovanimi sodrugji in pri natančnem vpogledu v njih organizacije smo prišli do zaključka, da mora naša stranka posvetiti več pozornosti neangleškimi socialističnim skupinam.

Vsled tega priporočamo, da se vse neangleške organizacije smatrajo kot strankine organizacije če se ravna po sledečih pravilih:

1. Obstati morajo samo iz članov socialistične stranke (to se pravi, da mora vsak član take organizacije biti obenem tudi član ameriške soc. stranke.)

2. Vsaka neangleška organizacija, ktera ima svojo narodno formo, je priznana le tedaj, ako so vsi klubi, ki tvorijo to organizacijo, chartirani po nacionalni, državni ali krajevni socialistični stranki in če plačujejo strankine prispevke pri imenovanih socialističnih organizacijah.

3. Neangleške organizacije v zvezi s socialistično stranko, ne smejo izdati svojih charterjev.

4. Vse neangleške organizacije, združene s socialistično stranko, morajo priznati konstitucijo, platformo, program in resolucije ameriške socialistične bodisi nacionalne, državne ali krajevne stranke.

5. Te organizacije morajo delovati le kot agitacijski, izobraževalni in organizacijski biroji socialistične stranke.

6. Solomon, predsedatelj; S. A. Knopfnagel, tajnik; Esther Nieminen, T. Hiltunen.

STRANKA NA DELU.
Naša stranka se marljivo pripravlja za volilni boj. Smelo smemo reči, da takega gibanja za pred sedmisko kampanjo med ameriški socialisti še ni bilo, odkar obstira naša stranka. Tiskovni sklad za agitacijski tisk se množi od dne do dne in število prostovoljnih govornikov in agitatorjev narasla vsak teden. Kakor vidimo v strankinem tedenskem bulletinu, je sedaj dvaindvajset organizatorjev na delu za stranko širno Ameriki. Poročila teh organizatorjev so povoljna, Delavei, ktere je sedanja industrijska kriza naučila misliti, se povsod zanimajo za socializem in pristopajo k socialistični stranki. Shodi so povečini dobro obiskani.

Vse torej kaže da bode volilni boj v jeseni vroč in velpomemben za našo stranko.

Iz starega kraja.
Življenje v socialistični vasi. "Delavski list" je priobčil sledeči dopis iz Sv. Križa na Goriskem:

Tužen je pogled na nekdanje čase, ko je vladalo pri nas narodnjaštvo in se gojil šovinizem in kampanilizem. Kako vse drugače je pa sedaj od kar je zavladal pri nas napredujoči duh socializma. Nič več kampanilizma, nič več pretepev in tudi pijančevanje pojenja. Življenje je vedno veselejše kljub obrtni krizi. V nedeljo dne 31. maja so priredili pri nas prosiški diletantje dramatično predstavo. Predstavljal so igro "Na sodni dan". V nedeljo dne 7. junija so priredili naši kriški diletantje zopet dramatično predstavo. Predstavljal so šoloigro "Zupanova Mielka" v dveh dejanjih in zaloigro v enem dejanju "Rešitelj svoje babice", ki jo je spisal slavni ital. socialistični pisatelj Elmondo De Amicis. Toliko predstava dne 31. maja, kakor tudi ona dne 7. junija ste bili prav dobro obiskani.

Pri nedeljskih predstavah so igrali naši diletantje naravnost krasno. Zlasti je druga igra občinstvu zelo ugajala in vsi so bili do solz ginjeni. Tudi prosiški diletantje so igrali jako dobro. Ne bomo imenovali posameznikov, ker so pač bili pri obeh predstavah vsi igralci na svojem mestu.

Na binokstni ponedeljek je imel pa pri nas jako dobro obiskano predavanje sodr. Ivan Regent. Prodavanja se bodo vršila sedaj zaporedoma vsako nedeljo. Sedaj bomo ustanovili podružnico "Ljudskega odra". Tako bomo uredili študni in knjižni in tukajšnji delavci bodo imeli sedaj še večjo priložnost do izobrazbe.

Tako je življenje v vasi, kjer vlada duh socialne demokracije, ki vzbuja prebivalstvu hrepenenje po napredku, izobrazbi in blagostanju. Kmalu ustanovimo še konsumne zadruge in kmalu bomo premenili malo kriško vasico v malo moderno mestece.

To je pač protinardno delo socialne demokracije.

Razmere v Beli Krajini.

Pri letošnjem vojaškem naboru je bilo pozvanih v Črnomlju 585, v Metliki pa 435 mladeničev. Prišlo jih je na nabor v Črnomlju le 154 (26 32 proc.), v Metliki le 101 (13,2 proc.). Od došlih fantov je bilo potrjenih v Črnomlju 37 (24,26 proc.), v Metliki 23 (22,72 proc.). Od 1020 pozvanih fantov jih je doma le 255, torej natanko 25 proc., vsi drugi si morajo v tujini iskati težavnega in nevarnega kruha. Bela Krajina zamore izmed vsajih 100 domojanov preživiti le 25, za ostalih 75 nima domovina

Izobraževalna knjižnica

Kažipot za znanstvo in prosveto.

Izdaja in urejuje Ivan Kaker

Izhaja mesečno in stane 12c zvezek a poštino vred. V tej knjižnici izhajajo dve izvirni razpravi: "Svetovne uzanke" in "Papeštvo". Vsa svobodnoljubna rojaka bi morali čitati. Pišite na:

IVAN KAKER,
629 Laffin St., Chicagu, Ill.

kruha. Namesto da bi redila 1020 zvestih domačih sinov, priredi le — 255. To so številke, ki vpijejo na ves glas po pomoči! "Belokranjec", ki poroča o tem, poziva poslance, naj izposlušajo, da pridejo vsi potrjeni mladeniči iz Bele Krajine v nadomestno rezervo, zato da bodo lahko delali doma. Ali pa bo potem tistih 75 odstotkov Belokranjcev, ki gredo s trebuhom za kruhom, dobilo dela in zadostnega zaslužka doma? Slovenski fantje se vendar selijo v tujino, kar ne morejo dobiti kruha v domovini.

Agitatoričen del.

LISTU V PODPORO.

Jos. Zadokar, Cleveland, O., nabral in poslal \$2.25. Prispevali so sledeči:

Ludvig Charnitz — 20c
Frank Horn — 35c
Josip Horn — 25c
K. Pojerle — 25c
Poka pl. Salva — 10c
Ot. Bardoun — 25c
Blaž Kaltinger — 25c
Anton Markez — 10c
Josip Zadokar — 60c

Sodr. Jos. Bratko, LaSalle, Ill., poslal \$2.27. Prispevali so sodrugji:

Alojz Kramaršič (da bi vsi Debsa volili!) — 72c
John Počivšek — 10c
Mat. Staravnik — 5c
John Oster — 10c
Alojz Barbarič — 25c
Jos. Miklavčič — 25c
Frane Hudaklin — 20c
Karol Turk — 35c
Ivan Paček — 25c

Anton Kos, Collinwood, O. — 15c
Joe Kunčič, Collinwood, O. — 5c
Anton Pahst, Collinwood, O. — 10c

ARMADA DESETNIKOV.

Sodrugji pri slov. soc. klubu št. 2, Glencoe, O. (Nabiralna pola št. 42):

John Kravanja — 10c
Johana Rebel — 10c
Martin Lire — 10c
Jos. Oršič — 25c
Ignac Ziemberger — 25c
John Zelene — 10c
Sodrugji pri slov. soc. klubu šte. 4, LaSalle, Ill. (Nabiralna pola šte. 10):

Jos. Bratko, — 50c
Valentin Potisek — \$1.00
Anton Meznarič — 29c
Math Strohen — 27c
Frane Urh — 10c
Math Uršič — 10c
Kodrič — 6c
... — 5c
Anton Kovačič — 5c
Mike Devej — 20c
John Mesnak — 10c

Sodrugji v Steel, O. (Nabiralna pola šte. 205):

Mihail Jane — 50c
Stanislav Matuška — 25c
Alojz Markon — 7c
Jos. Dernač — 25c
Lorene Potočnik — 10c
Karl Dernač — 10c
Julija Dernač — 10c
Marija Dernač — 10c
Thom. Kerstein — 25c
Marija Dernač — 10c

Sodrugji v Chicagu, Ill. (Nabiralna pola šte. 29):

Ignac Bradaska — 25c
John Podpeskov — 25c
Anton Štir — 25c
Frank Bostič — 25c
John Florjančič — 25c
Frank Podlipce — \$1.00

Socializem je postal sila, s katero se računajo vse obstoječe kapitalistične države.

Slovenecem v pogled.

Slavni director Collins N. Y. Medical Institute!

Vam naznjam, da sem Vaše pismo prejel, kakor tudi poslana zdravila, katera sem že tudi porabil ter se čim hitro popolnoma zdravil, za kar se Vam iskreno zahvaljujem. — Da Vam nisem takoj odgovoril, je vzrok to, ker sem čakal, če se mi bode bolezen nazaj povrnila, pa ostal sem popolnoma zdrav.

Vas še enkrat lepohvaljujem za poslana mi dobra zdravila ter ostajam.

S poštovanjem,
Alojz Pregelj,
Box 183, Camp 30,
Richwood, W. Va.

Importiran starokraj-ski tobak vsake vrste

Za cigarete, pipe in zvečenje importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah

Vac. Kroupa
479 W. 18th St. Chicagu, Ill.

SODRUGI!
Vi potrebujete "Proletarca". "Proletarce" potrebuje vas! Agitirajte!!!

KUPUJTE PRI
Albert Lurie Co.,
567-69-71-73 Blue Island Ave. CHICAGO, ILL.

Velika trgovina z mešananim blagom.
Zmerne cene vsak dan.

Vac. Tourek,
izdelovalec finih Havana cigar.

Prodaja cigare na štatlje. Naročila se izvršujejo točno.

1210 So. Albany Av., Chicagu, Ill.

John Krika,
edini slovenski BRIVEC

v Chicagu, Ill.
570 So. Centre Ave.

Slovenecem v Chicagu naznjam, da razvažam čislano

"JUNG PIVO"
iz priznane milvaške pivovarne v steklenih po naročilu vsakega na dom.

Priporočam se za obila naročila.

MARKUS ABUJA,
6 Grand Ave. Chicagu, Ill.

Pozor Rojaki Slovenci!
Prevel sem na novo opremljeno gostilno "TRIGLAV" od brata Mohorja.

Točim sveže pivo, domače vino in druge raznovrstne pijače, na razpolago imam moderno kegljišče in potujočim vedno pripravljeno prenočišče.

Postrežba točna in solidna. Priporočam se za obili obisk.

John Mladič,
617 So. Centre Av., Chicagu, Ill.

SODRUGI! CITAJTE!

V upravnstvu "Proletarca", 587 So. Center Ave., Chicagu, Ill. je dobili sledeče socialistične brošure in knjige:

Socializem — 10c
Zaka! smo socialisti? — 7c
Socialna demokracija in kmetiško ljudstvo — 5c
Komunistični manifest — 20c
Naša bogastva — 5c

Vsako teh brošur pošljemo poštino prosto. Sodrugji, sezite po njih, dokler ne poidejo.

DW. F. MODIS
Prodaja vsakovrstne kovček (kofre) in kablje za potnike. Jemlje te stvari tudi v popravila.

684 W. 18th St. CHICAGO, ILL.

Fino Opremljena Gostilna
z najboljšimi pijačami kakor z Atlas in Pilzen pivom, vinom in raznovrstnimi likerji, dalje s smodkami in prostim "lunehom".

Zastopstvo najboljših parobrodskih črt; prodaja parobrodskih listkov in pošiljanje denarja v staro domovino.

Postrežba točna in solidna.

Mohor Mladič
Novi prostor:
572 Blue Island Ave.
vogel Loomis St.
Telefon Canal 3214 Chicagu, Ill.

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

82-84 Fisk St. Tel. Canal 1405

GOSPODINJE POZOR
Najboljše, najfinije in okusnejše meso prodaja po najnižji ceni slovenski mesar

376 W. 18. Street Chicagu

MIHA LACKOVIC
376 West 18th St. Chicagu.
Klobase in šunko pošiljam tudi izven Chicage proti C. O. D. podvzetju, ako se naroči 25 funtov.

Pišite za cenik v slovenskem jeziku. Za Chicagu i okolico je moj zastopnik Janes Trškan.

SODRUGI!
Sodrugji, kupujte pri trvdkah, ki oglašujejo v našem listu. Kadar kupujete, prosimo, omenite "Proletarca".

POZOR SLOVENCIM!
Tem potom naznanjam cenjenim rojakom in slavnemu občinstvu, da sem otvoril novo urejeno gostilno

SALOON
Točim sveže pivo, dobro vino in žganje; na razpolago so unijske smodke. Stanovanje in hrano obli vsak pošten rojak. — Zagotavljam dobro in hitro postrežbo in se pripravam za mnogobrojne obisk.

Jos. Debevc,
4645 Franklin St., Denver, Colo.

FINE SMODKE,
vedno sveže pivo, izborno vino in fino žganje se dobi v

GOSTILNI
J. J. Vodak, Sons
683 LOOMIS STREET, CHICAGO, ILLINOIS

Valentin Potisek
GOSTILNIČAR

1235-1st St., La Salle, Ill

Toči vse, gostilni podrejene pijače in se pripravam rojakom za obilen obisk. Postrežba točna in solidna.

EMIL BACHMAN
BADGES, FLAGS, BANNERS & CAPS
580 SOUTH CENTER AVE. CHICAGO

Največa slavjanska trvdka
bander, zastav društvenih kap, prekoramnic, regalij in drugih stvari za društva

Pišite v slovenskem jeziku po moj 80 strani velik cenik ktereга pošlem zastonj.

Jugoslovenska vinarna!
Podpisani naznanjam Hrvatom in Slovenecem v Chicagi in okolici, da točim najboljša raznovrstna vina po primirni ceni.

Prilite, pripeljte znanec in prijatelje, da se prepičate. Z vsem spoštovanjem

SLAVOLJUB ŠTAJDOHAR,
316 W. 18th St., Chicagu

PREMOG, DRVA in KOKS
PRODAJA

ALBERT DENMARK
Pisarna na voglu
Center Ave., in 18. ulica

Prodaja konj i konjskih oprav. Telefon Canal 2248

594 S. CENTRE AVE.
CHICAGO, ILL.

POZOR! SLOVENCIM! POZOR!
SALOON
s modernim kegljiščen

Sveže pivo v sodkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe vedno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna. Vsem Slovenecem in drugim Slovanom se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,
564 SO. CENTER AVE., CHICAGO

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranočelnik.

Izdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravila, 647 in 649 Blue Island Ave., Chicagu, Za dne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage liveči bolniki naj pišejo slovenski.

MIRKO VADJINA, 390 W. 18th St. SLOVENSKO HRVATSKI BRIVEC.

Podpirajte socialistično časopisje! Naročajte, čitajte in širite "Proletarca"! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo".

DR. F. J. PATERA
Ordinuje na severozah. voglu ASHLAND IN MILWAUKEE AVE. od 12. do 3. ure popol.; od 7. do 8. ure zvečer v ponedeljkih, torkih, četrkih in petkih. Telefon Canal 180.

Matija Erklavec
edini slovenski krojač v Chicagu

naznanja rojakom, da ima sedaj veliko zalogo vsakovrstnega blaga za izdelovanje moških oblek. Jemlje v popravke in čiščenje tudi stare obleke. Cene so zmerne nizke.
624 SO. CENTRE AVE. CHICAGO.

Sveži kruh in fino pecivo dobite vedno v hrvatsko-slovenski pekarni

Curiš i Radakoviča
623 So. Throop Street
Vozi tudi na dom CHICAGO.

NOVA SLOVENSKA GOSTILNA
pri FRANC ČECHU.

Rojakom v Chicagi naznanjam, da sem zopet odprl avoj novi saloon, v katerem točim vedno sveže pivo, domače vino itd. Dobre smotke na razpolago. Imam tudi prostorno dvorano za veselice, svatbe, zabavne večere itd. Priporočam se v obili obisk. S spoštovanjem

FRANC ČECH,
568 So. Centre Ave. Chicagu.

I. STRAUB URAR
336 W. 18th St., Chicagu, Ill.

Ima večjo zalogo ur, verižic, prstanov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.

Obiščite ga!

Na koga se zanesti
v slučaju bolezni in komu se poveriti v zdravljenje, ako hoče bolnik hitro in sigurno nazaj zadobiti izžubljeno zdravje? — Vedno le na takega zdravnika, katerega delovanje pozna in katerega mu priporočajo prijatelji in znanci, katere je že ozdravil.

THE COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE
prvi, najstarejši in obče znani zdravniški zavod za Slovence v Ameriki vabi vse one, kateri so bolni ter so mogoče že zastonj, trošili denar pri drugih zdravnikih, naj se obrnejo z zaupanjem na irkunešega zdravnika tega zavoda Dr. R. MIELKE-ja, kateri ima mnogoletno izkušnjo in kateri z najboljšim uspehom zdravi vse moške, ženske in otročje bolezni pa naj bodo iste akutne, ali zastarele (kronične), zunanje ali notranje. **Jetiko, sifilis, kakor tudi vse tajne spolne bolezni,** zdravi hitro in z popolnim uspehom. Zdravljenje spolnik bolezni ostane tajno.

Čitajte, kaj pišejo v zadnjem času od njega ozdravljeni bolniki.

Ozdravljen rane na licu od zobobola.

Genjeni gospod doktor!
Jaz se Vam iskreno zahvalim za Vašo naklonenost, katero ste mi iskrenovali za časa moje bolezni. Uverjen in prepričan sem, da sem le po Vaših zdravilnih radobih popolno ozdravil, nad katerim sem bil skoraj obupal. Sedaj pa se čutim zdravega, ki kedaj pred boleznijo, zato Vam priporočam vsem rojakom po firmi Ameriki, s spoštovanjem ostalem Vam hvaleči.

Franc Steklarski
3141 St. Clair Ave. N. E. Cleveland, O.

Frank Polh
310 Midland Ave. Rockdale, Ill.

Jakob Likar
Box 941 West Newton, Pa.

Na razpolago imamo še mnogo takih pism, katerih pa radi pomanjkanje prostora ne moremo priobčiti

Komur bolezen ni natanko znana, naj piše po obšino knjigo, "ZDRAVJE", katero dobi ZASTONJ ako pisnu priloži nekoliko znamk za poštnino. — Vsa pisma pišite v materinem jeziku ternajslavajte na sledeči naslov:

THE COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE
140 WEST 34th STREET, NEW YORK, N. Y.

Jože Sabath
advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah. Pišite slovenski!

1628-1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicagu, Ill.

Ree, 5155 Prairie Ave. Phone Drexel 7371.

John Košiček,
590 So. Centre Ave., Chicagu, Ill.

Slovenski Pozor!
Ako potrebujete obleke, klobuke, srajce, kravate, ovratnike ali druge potrebne reči za moške — za delavnik i praznik, tedaj

O gospodarskih krizah.

Pod gospodarstvom razvite blagovne produkcije mora biti na trgu vedno ali premo ali preveč blaga; mešanski ekonomski pogledi pa to zelo modro in vsega obudovanja vredno ustano- vo; mi mislimo pa drugače; seve- ro na vsak slučaj neizogibna, ko- likor časa bo ostalo proizvajanje blaga — od gotove višine razvo- ja. Ta modra naprava pa mora pod gotovimi okoliščinami povzročiti, da je prenapolnjenost trga z blagom radi kako nena- vadne vspodbude nenavadno ve- lika, da so potem tudi izgube tr- goveev posebno velike in da jih postane precejšnje število banke- rotnih. Tu imamo takoj trgovsko krizo v najboljši obliki.

Razvoj prometnih zvez na eni strani in upništva na drugi strani trga z blagom, pospešuje pa tudi s tem krizo in povečuje njih po- končujoče učinke.

Trgovske krize so se morale to- liko časa tako glode na obseg ka- kor glode na obsežnost omejeva- ti, kolikor časa je tvorilo proiz- vajanje v madem gospodstvu proizvajalno obliko. Ni bilo mo- gote, da bi pod vplivom kako vspodbude hitro naraslo množstvo za skupni trg izdelanih izdelkov. Proizvajanje pod gospodarstvom rokodelske male obrti ni zmoglo hitro razširitve. To ne more biti povečano s pomožnostjo števila delavcev, ker so v delu v navadni- h časih tako vsi delavci in obrtni člani obeh prebivalstev stali, ki so pečajo z rokodelski malo o- brtjo. Tose more povečati le s tem, da hujše obremenijo posameznike — da se mu podaljša delavnica, da se dela v nedeljah i. t. d. Zato pa nista imela samostojne roko- delce in kmet v dobrih starih ča- slih, ko se še ni bilo treba boje- vati s konkurenco veleproizvajal- nja, posebno velike veselja. Če pa sta se že lotila več dela, tudi to ni veliko koristilo, ker je bila produktivteta dela neznačajna.

To se je premenilo od postanka kapitalistične veleindustrije. Ta ne uporabi samo vseh pripomoč- kov, ki uspešajajo trgovino, da more hitro preplaviti trge z bla- gom in da je v stanu napraviti nekaj, kar se še slutilo ni, ta ne razširi le navadni trg v svetovni trg, ki obsega vso zemeljsko o- blo, ta ne pomnoži le števila po- sredovalcev med proizvajalci in konsumenty, ta uspešajajo tudi pro- dukcije, da more slediti sleherni vspodbudi in sebe skokoma raz- širjati.

Že okoliščina, da ima sedaj ka- pitalist delavce popolnoma v ro- kah, da more njih delavnico po- daljšati, njih nedeljski počitek, njih nočni mir odpraviti, daje kapitalistu možnost, da razširja hitrejšo produkcijo, nego je bilo to poprej mogoče. Ena ura več- dela pomeni pa danes pri veliki produktivteti dela čisto druga- no razširitev proizvodnje kot za časa rokodelstva. Kapitalisti so tudi v stanu, hitro razširiti svoja podjetja. Kapital je zelo elasti- cna, razširljiva veličina, glavno radi upništva. Če gre trgovina lepo po svoji poti, to pomnožuje zaupanje, vabi denar v promet, zmanjša prometno dobo enega dela kapitala, pomnoži torej nje- govo učinkujočo zmoglost i. t. d. Najvažnejše pa je: kapitalu stoji vedno na razpolago industrična rezervna armada delavcev. Tako je kapitalist v stanu, vsak čas po- večati svoje podjetje, nove delav- ce nastavit, produkcijo hitro zve- čati in vsako ugodno konjunkturo pošteno izkoristiti.

Na začetku tega poglavja smo obrazložili, da stopa pod gospodar- stvom veleobrtni vedno bolj v osrednje industrični kapital in da obvlada vedno bolj vse kapi- talistično vrtenje. V kapitalistični industriji sami pa postanejo posebne industrične panoge za vodilne, tako zlasti tkalska in že- lezarska industrija. Če kakšno teh kaj vspodbudi, n. pr. če se odpre kako novo tržišče, recimo Kitajsko, ali če začne kakšne ve- like stavbe železnice, recimo v Ameriki, tedaj se ta industrija ne le hitro razširi, ampak sporoči to vspodbudo takoj vsemu gospodar- skemu življenju. Kapitalisti po- večajo svoja podjetja, začenjajo nova, njih potreba po sirovem in pripomočnem materialu se po- večja; nove delavce se vzame v službo, obnem pa rasto zemlji- ške rente, dobički in mezde. Povpraševanje po najrazličnejšem blagu stopa, najrazličnejše indu- strije se začenjajo udeleževati gospodarskega razcvita, ki postane sedajšnja spona. Zdi se, da mora vsako podjetje uspevati, zaupanje je slepo, kredit neome- jen; kdor ima le kaj denarja, ga poskuša naložiti dobičkanosno; kdor je deležen naraščajočih rent in dobička, izkuša to izpremeniti v kapital. Omama je splošna.

Med tem pa se je produkcija strahansko razširila, kar je trg več potreboval, to je napravlje- no, ali proizvajajo se še vedno na- prej. Eden ne ve o drugem in če temu ali onemu kapitalistu vza- stajajo v treznih trenutkih razni pomisleki, jih pobije potreba, iz- rabiti konjunkturo in ne zaostati v konkurenci. Zadržujemo pre- do slabo. Prodaja več proizvoda- noga blaga se vedno teže vrši in počasneje, skladišča trgovskih domov se polnijo, omama pa tra- ja dalje. Tu pa mora kak trgo- vski plačati blago, katero je pred več meseci prevzel na kredit. Blago se ni prodalo, on poseduje je blago in ne denarja, pa ne more zadostiti svojim dolžnostim in postane bankeroten. Tovarna pa ima prav tako plačati sirovine; ker pa njegov dolžnik ne more plačati, je tudi on gotov. Banke- rot sledi bankerotu. Splošna pre- padenost nastopi, na mesto slepega zaupanja stopi slepa boja- žen, panika je splošna, in krch je tu.

Vse gospodarsko življenje je kar najhujše potreseno. Vsako podjetje, ki nima trdnih tal, propade. Propad ne zadene le na lažnjivi podlagi temelječih pod- jetij, ampak tudi vsa ona, ki se v navadnih časih komaj drže se pri življenju. V časih krize je eks- propiračija kmetov, rokodelcev in malih kapitalistov najhitreje pripravljena. Ali tudi marsikaj velikim pade in noben ni gotov, da ga splošni polom ne zgrabi. Tistim med velikimi kapitalisti, ki ostanejo, pa pripade obilna že- te, v dobah krize se ne razlasti le "malih ljudi", ampak se tudi združijo podjetja v nekaj malo rok in že tako ogromna se še lažje povečajo kot drugače.

Noben pa ne ve, ali bo obstal, ali bo preživel krizo; in toliko časa, dokler kriza traja, dokler ne pride trgovsko in obrtno živ- ljenje v navadni tir, so vse strah- ote današnjega proizvajalnega načina na vrhuncu: negotovost, sila, prostotečaja in zločini raste- jo od dne do dne. Tisoči pogine- jo od lakote in od mraza, ker so napravili preveč živil, preveč obleke in preveč stanovanj. Tu se najjasneje vidi, da so današ- nje produktivne moči čim dalje manj združljive z blagovnim proizvodnjem, da postaja poseb- na last proizvajalnih sredstev vedno bolj prokletstvo, predvsem za neposedujoče, končno pa tudi za posedujoče. "Naprej".

(Konec prih.)

Obšni zbor zveze prometnih delavcev v Avstriji.

V dnevi 7., 8. in 9. jun. se je vršil na Dunaju v prostorih "Zum grünen Baum" v Mariahilf- strasse 56, drugi redni obšni zbor "zveze uslužbencev v trgovskem, prevoznem in prometnem delu v Avstriji". Navzočih je bilo 121 delegatov, ki so zastopali 75 kra- jnih skupin. Tržiške skupine so zastopali sodrugi: Pagenitz in Pa- nek, tajništvo: Zolija in Covitz, delavci na obrežju: Plusing, mor- narje in kurjače: Remisek, po- morske natakarte in kuharje: Serbo, težake: Jernejevič in Novak, uslužbenec glavnih skladišč. Tr- žiški je zastopal sodr. Radič.

V predsedstvo zbora so bili iz- voljeni sodrugi: Forstner, Mon- gos, Polti in Novak iz Trsta. Sodr. Sulky je pozdravil zbora- valce v imenu mednarodne zveze transportnih delavcev v Hamburgu, kateri je združen del proletar- jata 16 narodov in pozdravil je tudi navzoče v imenu nemških sodrugov, sodr. Tonschik v imenu socialističnih državnozbornih poslancev. Strokovno komisijo je zastopal sodr. Nader.

Od tržiških delegatov so bili iz- zvoljeni sodr. Serbo, v komisijo za pregledovanje mandatov, sodr. Pagenitz in komisijo za pregledova- nje predlogov in sodruga Panek in Zolija v volilni odbor.

Zborovanje je otvoril sodr. Forstner (državnozborni poslanec). Izrazilo se je sožalje žrtvam Ottagring in vsem umrlim članom. Tudi je prišlo telegrafično poro- čilo o smrti sodr. Gorkjupa iz Tr- sta. Zbor je vstal v znamenju so- žalja. Iz poročila, ki ga je dal o delo- vanju te zveze je razvidno, kako močeno je bil njen razvoj v prvih starih letih svojega obstanka. V tej zvezi so združene velike skupine najvažnejših strok, zato obeta prihodnost, da ostane ta zveza ena najmočnejših v Av- striji. Tudi ji je zagotovljen v ho- dočnosti močten vpliv zlasti za- to ker ni osamljena, ampak je del močene Hamburgske mednarodne zveze prometnih delavcev, v kate- ri so združene zveze iz Nemčije, Angleske, Belgijske, Avstralijske in celo iz Japonske. Z njo bodo mo- rali delodajalci temeljito raču- nati.

Iz računskega poročila je raz-

vidno, da je imela zveza v dobi od 1. januarja pa do 31. decem- bra 1907 194.035,38 K dohodkov. Izdala je pa: 9.345,45 K brezpo- selne podpore; 7.710,41 K izred- nih podpor; 21.786,72 K bolniške podpore; 409,28 K potovalne pod- pore; 1.657,19 K podpore redni- nam umrlih članov; 9.443,77 K stroškov za pravovarstvo članov. Skupaj 71.888,15 K stroškov v pod- pore svojih članov. Za izobrazbo članov je izdala zveza 17.828,70 kron; za agitacijo 24.722,23 K; upravnih stroškov je imela 26.525,40 K; strokovni komisiji je izdala 5.525,88 K; raznih stroškov pa je imela 3.727,87 K. — Svota skupnih izdatkov znaša tedaj 150.218,23 K. Zvezino premoženje je znašalo koncem leta 1907 43.847,15 K.

Sodr. Pagenitz je podal obširno poročilo o delovanju skupin na Primorskem ter naslikal zlasti razmere, v katerih so nahajajo tam delavci slov. hrvaške in ital. narodnosti. Za te primorske pokrajine je naglašal sodr. Pagenitz, so ho mogla zavzeti v državi poslanci s svo silo. — Zlasti se bodo mogli boriti za pridobitev zavarovanja za starost in onemoglost ter preskrbo za vdove in sirote. Govor sodr. Pagenitz je napravil na uvozečo glo- bok vtis ter je žel burno odbral- vanje. Iz poročila, ki ga je od- bral v čerkem jeziku sodr. Kalampuš o razmerah na Moravskem, po- suznamo, da se tamosejne razmere ne razlikujejo prav nič o onih na Primorskem in drugih krajev. Tudi on je podpiral izvajanja o potrebah sodr. Pagenitzja. Sodr. Schweizerl je prevlel govora sodr. Kalampuša na nemški jezik.

Dne 8. junija je pozdravil zbor sodr. Polzer v imenu soe. dem. del- zne stranke niške Avstrijske.

Zbor je sklenil darovati 100 K za žrtve v Ottakringu.

Na to je poročal sodr. Forstner o organizaciji in sodr. Hruška o taktiki.

Na slovenskem jugu se gode večih reči, ki morajo grozovito skoleti tamosejne rodoljubarske entuziaste. Prav sedaj se odgra- va taka tragikomedijska v Črni go- ri, ki je bila od nekada narodnja- kom vzor slovenske države. Ker so poznali črnogorske razmere prav toliko, kolikor patagonske, ali pa še manje, so se kaj lahko navdesevali. Verjetno je pa, da bi se bili navdesevali tudi tedaj, če bi bili vedeli, da so Črnogorci večinoma velikanski trpini, ki jih nekoliko brezvestnih veljakov ne- srčno odira. Napravili so pri- ras, ki smo precej daleč od Črne gore, glorio njemuemu knezu in Slovene imajo dolžnost verjeti, da se tam čedi med in mizek. Na vsak način je torej nerodno, če se nanikrat pokaže, da so tudi v tej "idealni slovaški državi" raz- mere, ki v svoji globi se preka- žajo razmere v zapadnih kapi- talističnih deželah. V Cetinju vodi- jo že dlje časa preiskavo proti čeli vrsti ljudi, ki so obtoženi, da so pripravljali atentat na kralja. Kar izve javnosti o tej preiskavi, je zelo zanimivo, a še bolj zanimivo mora biti, kar ostane javnosti skri- to. V procesu se govori mnogo o bombah, o opozelji, o anarizmu i. t. d. Obtožencem se čitajo zapiski, v katerih so baje priznavali strahovite zarote, a potem se na- vadno pokaže, da obtoženci v pred- preiskavi še vedli niso, kaj da so podpisali. Toda najgustji udarec je bil prizadet slovaškim občoav- lom zadnjič, ko je obtoženi Našo- vič javil, da je bila zarota in da so je pospevali srbski prestolo- naslednik in drugi oficijelni srbski krogi. Razume se, da je srbska vla- da ogorčena protestirala, zahteva- la je da predsednik črnogorskega sodišča na javni razpravi zavrne sumničenje srbskih krogov, in za- žugala je, da sicer srbski poslancee zapusti Cetinje.

Ne zdi se nam verjetno, da pri- de med Srbijo in Črno goro do voj- ne, ki bi povzročila smesnost do najvišje potence. Ampak da je raz- merje med obema slovaškima drž- avicama tako "prisrčno", mora skoleti slovaška rodoljubarska ar- ca, ki nenkrat ne vedo, ali naj posvetijo svoje simpatije knjazu Nikiti, ali kralju Petru. Kaj bi bilo, če bi Slovenci prevzeli pose- dovanje? Če znajo spravljati Ru- se in Poljake, bi se jim menda tudi ta mislja posrečila. In kako bi se tedaj lahko postavili!

Kdor zabavlja čez socializem, pokaže s tem, da ga ne razume, ali se ga pa boji. Kapitalisti in drugi delavci zabavljajo čez so- cializem, ker se ga boje. Delavec, mali podjetnik in kmet, kateri za- bavljajo čez socializem, ga pa ne razume. Kdorkoli dobro pojmi na- uke socializma in njegovih težaj, ta če že ne agitira zanj — pa saj molči.

JUNGLE

Angleški spisatelj Upton Sinclair Z avtorizirani dovoljenjem poslovenil Jože Zavrtak

(Copyright, 1907, 1908, by Upton Sinclair.)

(Nadaljevanje.)

Štiri dneve pred Božičem je pridivil prvi vihar. Štiri dni ni vozila polnična železnica. Zdaj je Jurgis prvič v svojem življenju raz- zume, kaj pomeni boj, kaj se pravi bojevati se v resnici. Doživel je že marsikaj v svojem življenju, preživel je marsiktero nevarnost, ali te nevarnosti so bile v primeri s tem, kar je doživel sedaj prave otroč- je igračice. Zdaj je bil boj za življenje in smrt — ali zmazati ali podležti.

Prvi dan sta dve uri pred solnčnim vzhodom zapustila hišo. Ona je bila zavita v vse stare suktnje in je ležala kot vreten moka na nje- govih pleh; deček, zavil do nosa, se ga je držal pa za jopci. Dvaji vihar mu je podil snežinke v obraz, toplomer je pa kazal pod ničlo. Sneg je bil do kolena; na nekaterih krajih pa do pasu. Sneg se je pri- jemal njegovim nog in ga je skušal pridržati v zametu. Drugod je zopet stal visok zamet kot stena, ki mu je branil štirih vsak korak. Ali Jurgis se je puhajoč kot ranjen bivol zagnal v snežno steno. Korak za korakom si je izvajeval svojo pot. Ko je prišel do Durhama, je bil tako truden, da se je naslonil ob steno in se zahvalil Bogu, da je živina tako pozno prišla v klančino. Zvečer je bil zopet prvi boj. Ker ni vedel, kdaj bo z delom končal, je prošil lastnika neke dvorane, da dovolji Oni sedeti in čakati na njega v kotu. Nekdo sta prišla še le 11 uri po noči domov.

Ta orkan je marsiktere delavca pripravil ob delo, saj armada brezposelnih se ni bila nikdar tako velika pred klavnicami kot sedaj. Mesarji na debelo pa tudi niso poznali milosti. Ko je pomehal vihar, je Jurgis skakal veselo, premagal je hudega nasprotnika, zeno pa spoznal, da je sam svoje srece kovač. Tako najbrže občuti vladar, ki uniči svojega sovražnika na bojnih poljanah.

Kadar je ušel v klančino kak bik, takrat je nastal vselej velik strah. Včasih so iz morilnega korita v naglici potegnili bika, ki je bil le omamljen in se postavil zopet na noge, makar je divje tekal po klančini goridol. Ob taki priliki se je začelo varnostno znamenje; delavci so pustili delo in so bežali za bližnje stebre. Na tem begu so spodsrdnili in so padali drug na drugega. Že poleti je bilo nevarno, ko je bila klavnicna polna pare. Seve je bil bik navadno srep in divji in ni imel namena, komu storiti kaj žalega. Ali prilika je bila, da se delavec lahko nasadi na oster nož svojega bližnjega delavca. Pa bila je še druga nevarnost. Prišel bi lahko paznik in na slepe pričel s puško streljati vmes.

Ob neki taki priliki je Jurgis padel v Luknjo. Sprva, ko je zlezl iz luknje, ni ti nezdigi pristeval nobene važnosti. Bila je majhna, na- vadna nezdoga, v blenku si je malec pretegnil nogo. Bolelo ga je, toda Jurgis se ni zmenil za bolečino, saj je bil navajen bolečin. Ko je šel domov, je opazil, da je poškodba dokaj resna. Drugo jutro je bila noga tako otekla, da ni mogel obiti čevlja. Tudi zdaj je malec lilel. Zavil je nogo v enje in je kresal do voza polnične železnice. Slišajno je bilo mnogo dela pri Durhanu. Kljub velikim bolečinam v nogi je delal dopoldne; opoldne so pa bile bolečine tako hude, da bi se bil kmalu ozezavil. Nekaj ur kasneje je šel k pazniku in mu prijavil svojo nezdogo. Poslali so po zdravnika, ki mu je ukazal, da mora domov in v posteljo. Povedal mu je, da bo moral vsled njegove neumnosti ležati morda mesec v postelji. Za nezdogo ni bila odgovor- na tvrdka Durham et Co., torej zdravnik ni imel nobenega posla več z njim.

Jurgis je komaj preležal domov; vsled bolečin je komaj stal na nogah, njegovo srce je pa trepetalo vsled etralu. Teta Elzbieta mu je pomagala v posteljo, na nogo mu je pa položila mrzde obkladke. Skrivala je svojo razburjenost, druge člane družine je pa pričakovala pred hišo in jim razobložila ves dogodek. Vsim se je čitala brezupnost na obrazu, končno so pa izrekli, da bodo že skrbeli, da zopet ozdravi v enem ali dveh tednih.

Ko je zaspal, so posledi okoli štedilnika in se tiho pogovarjali o nezdogi. Zadelo jih je huda nesreča — to je odkrito, Jurgis je imel le 60 dolarjev v banki, slabi časi so bili pa pred durmi. Jonas in Marija nista toliko zaslužila, da bi se vsi pošteno preživeli. Plačati je bilo treba obrok na hišo, zavarovalnino proti požaru in kupiti je bilo treba premoaga. Bil se sredi januarja, sredi zime — v najhujšem času. Sneg je zopet zapadel debelo in Ona je morala hoditi poč v delavnico. Ona se je bala da zruši delo. Mali Stanislovas je pa plakal in plakal, češ, kdo bo skrbel za njega. Bilo je hudo, da je nezdoga, katere ni nihče zakrival, povzročila tako zelo.

Tudi Jurgis je dan za dnem premišljal o slabem položaju. Nomen položaj; saj je mu je bilo vendar vse znano na drobno. Ta moka je morala njegovo dušo. Po treh dnevih je prišel lupšati. Bilo mu je zmoreti, ko je moral po sed dan ležati na hrbtu. Bila je pa stara pripovedka o privezavnom Promoteju.

Ko je Jurgis dan za dnem ležal na postelji, je pričel razmišljati o stvarih, o kakršnih se mu poprej še sanjal ni. Do sedaj se je veselo življenja, daj imela za njega tamoga tovar in tožko, ktere je pa vendar lahko zmogel. Ali zdaj, ko je ležal po noči na postelji in ni mogel gneti, so mu je dozelevalo, da se svet pogreza pod njegovimi nogami. Zdaj je verjel, kar so mu pripovedovali tovarski; namo- nosti mož ne more premagati nezdoge. Resneja je, naj še človek boji kakor hode, naj dela, kolikor hode, nazadnje se pa le pomeni! Nežote se mu je vrtela misel pomno, da bodo vsi njegovi ljubljani pogubili gladi in mraza v tri strašni doželi. Nabeno ubo ne bo čulo njegovega klica na pomoč, nikdo jim ne bo pomagal! Dozelevalo se mu je, da v tem groznem mestu z nakopičnim bogatstvom naravnice sili ravnotako more ljudi, kot so svojedobno morile prebivalce v Jamah.

Ona je zdaj zaslužila 30 dol. mesečno, Stanislovas pa 13. Janosov in Marijin prispevek je pa znašal 45 dolarjev. Ako so od tega odra- cenovali obrok na hišo, obresti in premoag, je ostalo še 50 dolarjev. Opustili so vse, kar človeško bitje lahko opusti. Oblačili so se v stare enje, ki jih niso varovale mraza; ako so se otrokom strgali čevlji, so jih zvezali z vrvice. Bolehajoča Ona je dan za dnem vmevala svoje zdravje, ker je hodila v dežju in mraza peš na delo. Tudi centa niso potrošili za drugo, kot za hrano, vzile temu pa 50 dolarjev ni zadostoval. Mogoče bi zadostovala ta svota, ako bi za denar dobili tudi čist in dober živež; ako bi ne bili tako nevedni! Prišli so v tujo deželo, kjer je bilo vse drugače — seve živež tudi. Živali so le frankfurta- rice — siromaki niso vedeli kaj se v Ameriki prodaja pod tem ime- nom. Vedeli niso, da so klobasice pobarvane kemično, meso je pa zmešano s krompirjevo moko, iz ktere so izrabili že vse koristne snovi, ti v resnici ni imela več hranilne snovi kot navadni los. Na tisoče ton teh krompirjevih odpadkov pripeljejo v Ameriko. En dolar in 75 centov na dan ni zadostovalo, da bi se družina s takim živežem obde- žala pri moči. Vsled tega so morali vsaki teden vzeti nekaj denarja iz banke. Ker je bil denar vložen na ime One, je lahko jemala denar, ne da bi Jurgis kaj zvedel o tem.

Ne bilo bi še tako hudo, če bi Jurgis bil resnično bolan, nezmo- žen razmišljanja, saj vendar ni imel pripomočkov, kakršne imajo drugi pohabljeni! Družega mu ni preostajalo, nego mirno ležati ali pa se metati po ležišču semtertja. Včasih je začel glasno proklinjati, ne oziraje se na druge, in pogosto je njegova nevolja priklopela do takega viška, da se je dvignil kakor obmorl in da ga je teta Elzbieta morala jokaje prositi, da naj bo vendar pameten in miren. Teta Elzbieta je prebila skoro po cele dneve z njim sama. Sedela je pri njem, gladila ga včasih po čelu ter ga tolažila, da bi olajšala njegovo gorje. Za otroke je bilo večkrat premoaga, da bi šli v šolo, in takrat so se morali igrati v kuhinji, kjer je Jurgis ležal; tu edino se je ku- rilo. Takrat so nastale strašne ure; kajti Jurgis se je srdil kot razdra- žen medved. Zameriti se mu ni moglo; nahajal se je res v pomilova- nju vrednem stanju in moral mnogo pretrpeti. Ni bilo torej zanj baš prijetno, če ga je krik in vik otrok odvrnil od spanca. Največje ve- selje je bil Elzbieta v tem času mali Antanas. Sploh, kako naj bi tudi živel brez tega malička! Jurgisova edina tolažba v njegovem dolgo- trajnem jetništvu je bilo njegovo dete, katero se je sedaj imel čas na-

gledati. Teta Elzbieta je navadno devala pletenice, v katerih je imel tieki spai, poleg njegove žimnice, in Jurgis se je potem oprl na tebe in fantička opazoval. Malček je potem pač odprl očesi, — zdelo se stvari otrok se razločevati in se smehljati. Oj, in kako se je sme- ljati! Pri tem smehljanju je lahko Jurgis pozabil na vse in bil srečen. Živel je potem v svetu, kjer je bilo le smehljanje malega Antana- sa in zato je mogel biti ta svet le dober. — Svojemu očetu je postala čedalje bolj podobna, je zstrjevala teta Elzbieta, in to je postalo vsi- krat ponavljala, ker je opazila, da Jurgis to razveseli. Uboga ma- preplesala čemena je tuhtala noč in dan, kako bi svojega ujetega ot- juka pomirila. Jurgis, si ni poznal prastare večne himbe žene- ljubnosti, je laskanje dobrodomno sprejel in se zadovoljno smejal. In tem je malemu Antanasu pomohl prist pred oči, premikajoč ga sem- tja, ter se je glasno nasmejal, če je videl, da sledi otrok z očmi pre- stni in na svet bolj srečkanega kot mal otrok. Z obudovanjem vno- romslobo je rli malček Jurgisov obraz, in Jurgis je kriknil: "Pala- nček, Muma, on pozna svojega očeta. Pozna! Pozna! Tamano srečno ti mali porednež!"

XII.

Vse točno je bil Jurgis priklenjen na posteljo. Izpahnjeno- bila izbravratno naravo; otekline ni hotela izginiti, ravnotako tudi le- čine ne pojenjati. Pozneje pač ga ni mogel nikdo več obrabiti, vsak dan je poskušal nekako hoditi in si sam seli pripravljati, da vedno boljše. Nobena pametna beseda ga ni mogla o nasprotnem pre- pričati, in tri dni kasneje je spaval, da hoče iti na delo. Hladnada- do zaleznilo in prišel do Browna, kjer je v svojo radost zvedel, da je pacnik njegov — mesto obrabil. — to se pravi: paznik je bil pripri- njen roveža, katerega je med tem časom postavil v Jurgisov prost- zopet spoditi v sneg in zimo. Večkrat čez dan so je moral Jurgis o- ddati in z delom prenehati, ker so ga bolečine v to prisilile; tu- vtrajal je skoro do konca. Eno vro pred delopustom pa je bil že tak- iznemog, da je moral priznati, da se gre dalje. Grozno je bil raz- toga potrt; naslonil se je na steno in se razjokal kot otrok. Do- moža sta mu pomagala v voz, in ko je istopli, moral se je vses v sneg in čakati, da kdo po poti pride.

Doma so ga zopet položili v posteljo in poslali po zdravnika, kar- sicer morali storiti že takoj v začetku. Sedaj se je izkazalo, da je le- pretregana in da bi se brez zdravnika stanje nikdar ne zboljšalo, da- gis se je zagrabil za posteljno staničev, stisnil zobe ter poblebel ko- smrt, ko je zdravnik zatekel čeno vranke in stiskal. Pred svojim odhoda- je zdravnik povedal, da je za ozdravljenje potrebno dva meseca po- nega mira. Če Jurgis vstane prej, lahko je hrom vse svoje življe- nje.

Tri dni kasneje je pribruzel nov močan snežen vihar, in Mari- Ona, Jonas in Stanislovas so odšli z doma eno ur pred dnevnim to- tom, da pridejo točno ob času do klavnice. Opoldne se Ona in do- vrmeta, zadnji je od bolečin kar kričal. Zmrznil so mu prsti. Ona in Stanislovas sta bila sredi pota prisiljena, da se vrmeta, in bi kmal- padla v neko groznicno. Domov prišedša, sta v svoji nevednosti drin- zurle prste nad ognjem, in Stanislovas je vsled tega tekal ves da- semtertja v grozih bolečinah; Jurgisa je popadla nervozna besnost, proklinjal je kot blazen; prisregel je, da bo fanta — zadavil, če se pri neha z javkanjem. — Ves dan in vso noč je družina trepetala v la- jazu, da izgubita Ona in deček delo. Drugo jutro, ko je Jurgis pa- fanta, ki se je obtavljaj, pretepel, sta odšla z doma še bolj raz- Stevar nikakor ni bila malenkostna, slo se je za življenje in smrt. In Stanislovas se ni moglo pričakovati, da bi to razumel; boljše zmraz- v snegu, nego izgubiti mesto pri stroju za masl! Ona je bila popoln- no prepričana, da ho našla svoj prostor že zaseden, in koje sledi- prišla do Browna in zvedela, da tudi predstojnica sama ni prišla v- je zato pripravljena spregledati, postala je od samega veselja ka- vrtoglavca.

Malemu Stanislovasu so ostali trije prst i otrpli in neznibni; nobeno jutro, če je videl zunaj sneg, se ga ni moglo spraviti iz hi- drugače kakor s tepežem. Jurgisu se je zdelo, da mora fanta premis- štiti, in ker so mu te telesne vaje povzročale v nogi bolečine, je- ježe se bolj pritiskal. To pa nje-govemu mehkeemu srcu nikakor ni bi- v prilog. Najpohlevnejši pes postane sedajšna popadljiv, če je voh- pridljenjen, — in s človekom je takisto. Jurgis ves ljubi dan in in drugo opravila kakor znak stegnjen ležati in svojo osodo pre- njati. In prišel je čas, da je preklinjal sam sebe in ves svet. Toda ta izbruh notranjega ožpara niso trajali dolgo; ko je prišla Ona joku- Jurgis ni mogel biti jezen. Revež je bil s svojimi udrtimi lici in da- goni razkustranimi črnimi lasmi bolj podoben strašni nego sloveč. Njegova nesreča ga je v resnici tako potlačila, da na ostrizevan- nislil ni in da ni prav nič gledal na svojo znanjnost. Nekdaj tak- krepke mišice so ginevale, in kar je od njih še preostalo, je bilo meh- in slabotno. Slasti do jedi ni imel, in niti z delikatesami ga niso mo- pripraviti do tega, da bi jedel. Menil je, da je boljše, če ne je- stum se varuje. — Koncem marea mu je prišla v roko Onina banka- knjizica, iz katere je razvedel, da so na banki le še trije dolarji.

Najhujši udarec pa je bil v teh dolgih slabih časih, da je družin- izgubila še enega člana. Brat Jonas je zginil brez sladi. Neke nedel- veser ga je kar zmanjkalo, in vse povzvedbe za njim so ostale bre- uspešne. Durhamov paznik je povedal, da je Jonas svojo tedensko plačo potegnul in se svoji službi odpovedal. To je moglo biti res, a- pa tudi ne; kajti pazniki so večkrat tako izpovedali, če je prišel ka- delavce ob življenje, — saj je bil to najboljši izgovor za vse one, so odgovorni za nezdogo. Če je na pr. padel delavce v eno kemija- smak ter se spremenil v "svinjsko masl" ali v "neproksidljivo ga- zilo", potem res ni bilo vročka, čemu bi nesrečo razgladali in dolga- družini zadostili? Taka osoda je torej utelešila zadeti tudi Jonasa, ted- ni se verjetneje je bilo, da je odšel drugam srece iskav. Že dalj časa- ni je poznalo, da je nezadovoljen, in ne brez vsake vročka. Plačen je za hrano lep denar, a moral vseeno živeti v hiši, kjer se ni nikd- do sitega navedel. Ker je Marija za skupne potrebe odčala vse su- zaslužek, čutil se dolžnega tudi on isto storiti. In to ga je jezilo. Nadalje so bili v hiši otroci, ki so se se neprenehoma drli na meh, razne druge nadloge. Človek je moral imeti dosti potrpljenja, da bi vse to radovoljno prenašal, a Jonas pa ni bil potrpežljiv. — vzra- je v trdih razmerah in njegov značaj ni poznal nežne obzirnosti; ljubi- je dobro večerjo, rad se je vsedel k topi peči, kjer je mogel v mir- pokaditi svojo pipico tobaka, predno se je vlegel k počitku. Teta pa ni bilo prostora zanj pri ognju, in peč sploh ni bila skozi vso zim- nikdar dovolj topla. Kaj je bilo torej bolj naravno, kakor da ga v- spomnil prevzelo neuteljivo hrepenenje po spremembi in da j- pobegnil! Dve leti je delal v Durhamovih temnih kletah kakor kon- neprenehoma vsak dan izvizeni nedelj in praznikov, in brez vsake- pripranja. V zahvalo je prejemal le psovke in sunke, kakoršnih ni- noben pes ne prenašal. In zdaj je zima minula, zapihala so spom- dansko sapice, — in v enem dnevu hoda je mogel dober posec im- za seboj klavniški dim in smrad ter živeti tan, kjer trava zeleni in raznobojne cvetice svet!

Toda z njegovim odhodom so se družini zmanjšali dohodki za ve- kakor eno tretjino, izdatki za hrano pa le za eno enajstinko. Napos- so zopet hudi časi, hujši kot kdaj poprej. Zopet so si morali denar- po volji Mariji vsi upi na skorajšnje ženitev in bližnje srečo. Zadol- so se tudi pri Tamoziju Kuszelki in napravili roveža še bolj revne- Chugi Tamozsius ni imel sorodnikov, in pri svoji glasbeni nadarjenost- bi lahko postal bogat, a bil je zaljubljen, in ta vez ga je z drugo- vred potegnila v propast.

Končno so sklenili, da izostaneta še dva otroka iz šole. Za 15letnim Stanislovasom je sledila dve leti mlajša deklica, mala Kot- na. Za njo sta prišla dva dečka, enajstletni Vilmas in desetletni Ni- kolajos. Oba sta bila zdrava, in čemu bi naj baš ta družina stradala- če se preživlja tisočero ravnotoliko starih otrok! Nekoga jutra sta- dobila vsak svoj kos kruha s klobaso, in obremenjena z raznimi do- brimi nasveti, sta se napotila v mesto, da se priučila razprodajanja- časnikov. Večer se vrmeta domov vsa objokana ter povesta, da j- juna je nek mož ponudil, da ju popelje tja, kjer se časniki kupijo

(Dalje prihodnjik.)